

УДК 796.072.3

ПЕРСОНАЛЬНИЙ ІМІДЖ СПОРТСМЕНІВ

Олена САДОВНИК

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Статтю присвячено визначенню персонального іміджу в спорті. Автор виокремив символічні характеристики персонального іміджу, що базуються на біографії видатних спортсменів: причині занять спортом і початку спортивної кар'єри, шляху до досягнення спортивного результату, позаспортивної діяльності та діяльності після завершення спортивної кар'єри тощо. На основі цих характеристик можна формувати позитивний імідж спортсменів, передусім, у засобах масової комунікації, що своєю чергою позитивно впливатиме на популяризацію масового спорту в країні та загальний імідж держави.

Ключові слова: персональний імідж, імідж спортсмена, символічні характеристики іміджу, public relations, спортивний бренд.

Актуальність. Спорт на сьогодні став масовим продуктом, який цікавить споживачів та дають значні прибутки. За кордоном, де спортивний бізнес перебуває на якісно іншому рівні, використання клубами та спортсменами спеціалістів у галузі Public Relations – життєва необхідність для всіх учасників спортивного ринку. PR-консультантів залучають як для роботи над особистим іміджем спортсменів, так і для створення спортивного бренду та репутації клубу [2, 5].

Тому велику увагу спортивні функціонери, особливо в професійному спорті, звертають на формування позитивного іміджу, репутації спортивного клубу, спортивної організації чи спортсмена. А вдало сформований імідж масового спорту є життєво необхідним для кожної держави, оскільки популяризація фізичної культури та здорового способу життя – соціально важливе завдання, яке, окрім іншого, сприяє збільшенню потенційної аудиторії спорту вищих досягнень [1, 4].

Цим і зумовлено наше дослідження, **метою** якого є визначення персонального іміджу спортсменів.

Методи дослідження: аналіз наукових джерел, узагальнення практичного досвіду, метод абстрагування, системно-структурний аналіз, метод логічних висновків.

Персональний PR як у командних, так і в індивідуальних видах спорту, дозволяє спортсменові перетворити своє ім'я на бренд, який не має стосунку до спорту, і підтримувати надалі потрібний імідж цього бренду. У такому разі можна повністю уникнути залежності від особистих спортивних досягнень [5]. Публікації про світські пригоди російської тенісистки Анни Курнікової в "жовтій" пресі займають набагато більше місця, ніж розповіді про її досягнення з ракеткою в руках. При цьому ім'я російської красуні знають у всьому світі навіть краще, ніж імена її колег із першої десятки WTA. Та й фінансові справи Анни йдуть як мінімум не гірше, ніж у перших ракеток планети. Секрет цього простий: увагу преси свідомо перенесено на зовнішні дані та стиль життя.

Персональний PR спортсмена – та галузь, де спорт перетворюється на шоу-бізнес. У шоу-бізнесі артистів люблять не за те, що вони очолюють хіт-паради. Тут усе зовсім навпаки: для створення іміджу, наприклад спринтера, спортсменові деколи корисніше брати участь у змаганнях не з легкої атлетики, про результати яких розкажуть лише спеціалізовані ЗМК, а у змаганнях на швидкість із вершником на іподромі – із причини ширшої потенційної аудиторії та висвітлення подій більшою кількістю журналістів [3]. Саме тому, футбольний матч команди за участю гонщика "Формули-1" Міхаеля Шумахера збере чи не більшу кількість глядачів, ніж безпосередньо перегони.

Деколи акцентують на самому факті, що спортсмен займається тим чи іншим видом спорту. Так, вважається, що афроамериканці не здатні досягти значних успіхів у великому тенісі. Саме на цьому зроблено акцент у PR-кампанії темношкірих сестер Вільямз. Те, що ці спортсменки мають у тенісній групі екзотичний вигляд, само собою здатне викликати зацікавлення вболівальників та спонсорів.

Мабуть найважливішою передумовою для формування позитивного персонального іміджу спортсмена є його комунікабельність, вміння та готовність спілкуватися з журналістами за будь-яких умов. Уміння налагодити контакт із журналістом, а часто це неможливо без знання іноземних мов – необхідне правило професійного етикету [3, 4, 6]. Для прикладу, серед усіх зірок російської збірної з лижного спорту найбільш комунікабельною та доброзичливою є Юлія Чепалова. Як результат, її фотографії потрапляють на перші сторінки газет та обкладинки журналів навіть тоді, коли перемагають інші. Фантастичній популярності в тому ж лижному спорті Олени Вяльбе сприяли не лише спортивні заслуги, але й бездоганне володіння німецькою мовою та комунікабельність. Ці ж якості зіграли на руку плавцеві Олександр Попову. А ось його товариша по команді, Дениса Панкратова, незважаючи на видатні спортивні досягнення (двічі переможець Ігор Олімпіад), зарубіжна преса певною мірою ігнорувала: росіянин не може похвалитися комунікабельністю та знанням мов. Після чемпіонату світу 2001 року з фігурного катання крок назустріч журналістам зробив Євген Плющенко. «Він з'явився в конференц-залі, де з блокнотом у руках уже чекала перекладачка, сів поруч та заговорив. Англійською. Перший раз у житті, – згадує журналістка російського видання “Спорт-Експрес” Олена Вайцеховська. – Мужньо долаючи граматичні звороти і допомагаючи собі вигуками та жестами, фігурист намагався посміхатися, жартувати, реагувати на підказки залу, усім своїм виглядом показуючи: “Так, я хочу подобатися не тільки на льоді”. Тобто якщо людина легко йде на контакт, виявляючи бажання допомогти журналістові в його роботі, поганого про неї не напишуть [6].

Яскраві моменти біографії видатних спортсменів (причина занять спортом і початок спортивної кар'єри, шлях до досягнення спортивного результату, позаспортивна діяльність та діяльність після завершення спортивної кар'єри), які часто є об'єктом уваги журналістів, становлять основні опорні точки персонального іміджу. Основні символічні характеристики персоналізованого іміджу в спортивному дискурсі для більшої зручності сприйняття ми подали в таблиці 1.

Таблиця 1

Символічні характеристики персонального іміджу в спорті

Символічні характеристики персонального іміджу в спорті	Приклади	
1	2	
Причина занять спортом і початок спортивної кар'єри	“Чемпіони по спадковості”: заняття спортом як продовження сімейних традицій	Видатний хокеїст Горді Хоу виходив на лід у супроводі своїх не менш талановитих синів Родинним захопленням хокей був і для чехословацької родини Шчасних. Угорці пишуться досягненнями фехтувальної родини Геревичів-Богенів: шаблест Аладар Геревич узяв участь в іграх шести Олімпіад (1932-1960), де здобув 7 золотих, 1 срібну та 2 бронзові нагороди; його тесть Боген у складі шабелної команди Австрії став срібним призером Ігор 1912 р., дружина – бронзовою призеркою Олімпіади 1932 р., а син – Ігор 1972 р. В Україні відомою є родина Безсонових. Спортивні традиції футболіста Володимира Безсонова та чемпіонки світу з художньої гімнастики Вікторії Серих продовжує їх донька Анна – бронзова призерка Олімпіади-2004 з художньої гімнастики
	“Історія Попелюшки”: діти, які розвиваються у несприятливих умовах, завдяки тренерам чи друзям потрапляють до спортивних секцій і з часом стають чемпіонами	Срібний призер Ігор Олімпіади 1996 р. з боксу, інтерконтинентальний чемпіон за версіями WBA та IBF серед професіоналів Андрій Котельник; олімпійська чемпіонка 1994 р. з фігурного катання Оксана Баюл; чемпіон світу з боксу серед професіоналів американець Майк Тайсон та інші
Причина занять спортом і початок спортивної кар'єри	“Непомітні джвілки”: величезне бажання займатися конкретним видом спорту всупереч визнанню тренерами “безперспективним”	На олімпійську чемпіонку, чемпіонку світу та Європи зі спортивної гімнастики Ольгу Корбут тренери тривалий час не звертали уваги через відсутність гімнастичних даних і як наслідок – безперспективність; завдяки великому бажанню та праці, двічі олімпійською чемпіонкою зі спортивної гімнастики стала Лілія Подкопаєва, чотири рази – Яна Клочкова та інші.
	“Спорт – найкращі ліки від хвороби”: дотримуючись порад лікаря, батьки відводили хворобливих дітей до спортивних секцій	Через слабе здоров'я до спортивних секцій прийшли олімпійські чемпіони з фігурного катання Ірина Родніна, Євген Плющенко

Продовження табл.1

1	2	
Основні причини досягнення високого спортивного результату	Непересічні природні здібності до занять певним видом спорту (антропометричні, фізіологічні, психологічні чинники тощо)	Унікальними природними здібностями наділені: 35-разовий рекордсмен світу зі стрибків із жердиною Сергій Бубка; олімпійська чемпіонка Ольга Корбут; семиразовий олімпійський чемпіон з плавання (1968 р.) Марк Спітц; шестиразовий олімпійський чемпіон (2004 р.) з плавання Майкл Фелпс; олімпійський чемпіон у бігу на 100 м та 200 м (1936 р.) Джессі Оуенс тощо
	Наполеглива праця, завдяки якій спортсмени, котрих часто зараховували до категорії безперспективних, показують високі результати	Спортсменами, які досягнули непересічних результатів здебільшого завдяки праці, вважаються: багаторазова олімпійська чемпіонка зі спортивної гімнастики Людмила Турищева; чемпіонка Європи та призерка чемпіонату світу з художньої гімнастики Наталя Годунко; багаторазовий олімпійський чемпіон із сучасного п'ятиборства Ігор Новіков; чотириразова олімпійська чемпіонка з плавання Яна Клочкова
Основні причини досягнення високого спортивного результату	Сприятливі обставини, в яких талановитий та наполегливий спортсмен має можливість продемонструвати високий результат	Матеріально-технічні та сприятливі психолого-педагогічні умови для тренувань талановитих спортсменів. Роль тренера у вихованні спортивних та загальнолюдських цінностей спортсмена. Так, завдяки тренерському таланту Ніни Кожух неперспективна Яна Клочкова стала чемпіонкою з плавання; не було би перемог гімнастики Людмили Туришевої без Владислава Растороцького тощо. Інший аспект – часто талановиті спортсмени залишаються непоміченими у тіні так званих геніїв від спорту, які вивели свій вид спорту на новий виток його розвитку: Міхаель Шумахер (Формула-1), Сергій Бубка (стрибки із жердиною), Ірина Родіна та Александр Зайцев (фігурне катання, спортивні пари), Аліна Кабаєва (художня гімнастика) тощо.
Позаспортивна діяльність спортсменів та її суспільне значення	Навчання у вищих закладах освіти	Більшість спортсменів навчаються у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю: чемпіонка світу зі спортивної гімнастики Ірина Яроцька, олімпійська чемпіонка з плавання Яна Клочкова, володар “Золотого м’яча” Андрій Шевченко та ін. – випускники Національного університету фізичного виховання і спорту України, боксер Андрій Котельник, бронзовий призер ігор Олімпіади (2004) зі стрільби з лука та ін. – Львівського державного університету фізичної культури. Однак останнім часом спостерігається тенденція вибору спортсменами непрофільної вищої освіти: олімпійська чемпіонка з кульової стрільби Олена Костевич здобуває економічну освіту у Чернігівському державному технологічному університеті, а бронзова призерка Олімпіади-2000 Олена Жупіна закінчила факультет журналістики Запорізького державного університету
Позаспортивна діяльність спортсменів та її суспільне значення	Доброчинність спортсменів	Дітям-сиротам допомагають українські олімпійці Юрій Нікітін, Анна Безсонова, Юрій Білоног та Олена Костевич. Боксер Андрій Котельник заснував Фонд Андрія Котельника, мета якого – допомога спортсменам із малозабезпечених сімей
	Різноманітні захоплення на дозвіллі	Футболіст київського “Динамо” Вашук колекціонує черевички; экс-граєць НХЛ Ігор Ларіонов захоплювався виноробством: своє перше вино він назвав IL Triple Overtime – на згадку про закинуту під час потрійного овертайму шайбу у фіналі Кубка Стенлі 2002 р.; гімнастки збірної України 2000-2007 рр. вишивають хрестиком
	Активна діяльність у спортивних та неспортивних громадських організаціях	Дворазова олімпійська чемпіонка зі спортивної гімнастики Лілія Подкопаєва – посол доброї волі ООН в Україні з питань ВЛ/СНІДу; участь у програмі допомоги дітям від ЮНЕСКО беруть Віталій та Володимир Клички
Діяльність спортсменів після завершення спортивної кар’єри	Спортсмени – тренери	Станіслав Жук, Тетяна Тарасова – тренери кількох поколінь олімпійських чемпіонів, чемпіонів світу та Європи з фігурного катання; також Ірина Дерюгіна (художня гімнастика), Вадим Гутцайт (фехтування), Валерій Лобановський, Олег Блохін, Олексій Михайличенко, Леонід Бурак (усі – футбол) тощо
	Спортсмени – спортивні функціонери	Президентом НОК України є легкоатлет Сергій Бубка, міністром спорту Росії – дворазовий олімпійський чемпіон та триразовий володар Кубка Стенлі Вячеслав Фетісов; міністрами спорту свого часу були: дворазовий олімпійський чемпіон Валерій Борзов (Україна), футболіст Зіко (Бразилія), футболіст Юсуф Ндіє (Сенегал) тощо
	Спортсмени – науковці	Дворазовий бронзовий призер ігор Олімпіад зі стрибків у довжину Ігор Тер-Ованесян є кандидатом педагогічних наук, професором, автором багатьох монографій, посібників та наукових статей; успіху як у шахах, так і в науці досягли математик академік Андрій Марков, математик професор Пірс Боль, доктор технічних наук Михайло Ботвіннік; рекордсмен світу зі стрибків із жердиною Сергій Бубка, олімпійська чемпіонка зі спортивної гімнастики Оксана Омелянчик – кандидати педагогічних наук; олімпійський чемпіон з боксу (1996 р.), чемпіон світу серед професіоналів Володимир Кличко та екс-чемпіон світу з боксу серед професіоналів Віталій Кличко – кандидати наук з фізичного виховання і спорту
	Спортсмени – журналісти	Олімпійська чемпіонка із синхронного плавання Марія Кисельова тривалий час була ведучою телепрограми “Слабка ланка”; олімпійська чемпіонка зі стрибків у воду Олена Вайцеховська є провідним журналістом видання “Спорт-Експрес”; директором спортивних каналів Росії “НТВ Плюс” є чемпіонка СРСР з тенісу Анна Дмитрієва, а журналістами цього каналу – рекордсменка світу з легкої атлетики Іоланда Чен, дворазовий олімпійський чемпіон з плавання Денис Панкратов та інші

Висновки.

1. Персональний PR як у командних, так і в індивідуальних видах спорту, дозволяє спортсменові перетворити своє ім'я на бренд, який не має стосунку до спорту, і підтримувати надалі потрібний імідж цього бренду.

2. Персональний PR спортсмена – та галузь, де спорт перетворюється на шоу-бізнес. Деколи акцентують на самому факті, що спортсмен займається тим чи іншим видом спорту. Але найважливішою передумовою для формування позитивного персонального іміджу спортсмена є його комунікабельність, уміння та готовність спілкуватися з журналістами за будь-яких умов.

3. Яскраві моменти біографії видатних спортсменів (причина занять спортом і початок спортивної кар'єри, шлях до досягнення спортивного результату, позаспортивна діяльність та діяльність після завершення спортивної кар'єри), які часто є об'єктом уваги журналістів, становлять основні опорні точки персонального іміджу.

Список літератури

1. Гуськов С. И. Телевидение и спорт / С. И. Гуськов, С. С. Гуськов. – М. : Полиграф сервис, 2000. – 336 с.
2. Позднышев Е. В. О некоторых проблемах формирования имиджа в спорте периодической прессой Украины // Олімпійський спорт і спорт для всіх : IX Міжнар. наук. конгр. – К., 2005. – С. 177.
3. Позднышев Е. В. Имидж спортсмена / Е. В. Позднышев. – К., 2002.
4. Почепцов Г. Г. Семиотика / Г. Г. Почепцов. – М. : Рефл-бук ; К. : Ваклер, 2002. – 432 с.
5. О спорт! Ты - ... PR? / Николай Иванов. – <http://www.iteam.ru/publications/marketing/section>.
6. ...и улыбку на физиономию / Елена Вайцеховская // velena.ru/30/03/2001.

ПЕРСОНАЛЬНЫЙ ИМИДЖ СПОРТСМЕНОВ

Олена САДОВНИК

Львовський державний університет фізическої культури

Аннотация. Стаття посвящена определению персонального имиджа в спорте. Автор выделила символические характеристики персонального имиджа, который базируется на биографии выдающихся спортсменов: причине занятий спортом и начале спортивной карьеры, пути достижения спортивного результата, внеспортивной деятельности и деятельности после завершения спортивной карьеры. На основе этих характеристик можно сформировать позитивный имидж спортсменов, прежде всего, в средствах массовой коммуникации, что в свою очередь, положительно повлияет на популяризацию массового спорта в стране и общий имидж государства.

Ключевые слова: персональный имидж, имидж спортсмена, символические характеристики имиджа, public relations, спортивный бренд.

PERSONAL IMAGE ATHLETE

Olena SADOVNYK

Lviv State University of Physical Culture

Annotation. The article is devoted to the means of determination of personal image in sports. Symbolic characteristics of personal image based on biographies of famous sportsmen are also investigated by the author. On the basis of these characteristics positive images of sportsmen may be formed in mass-media. Positive image of sportsmen will have a great influence on popularization of mass sports in the country and also on the general image of the state.

Key words: personal image, image of sportsman, symbolic characteristics of the image, public relations, sports brand.